

COVID-19

S kojim se konkretnim rizicima mogu suočiti ljudi koji koriste drogu (PWUD) tokom pandemije COVID-19? Koje će usluge trebati? Kako će se profesionalci koji rade s ovom skupinom prilagoditi na liniji fronta? Ova pitanja su među postavljenim i odgovorenim u novom brifingu EMCDDA

COVID-19 je glavna globalna zdravstvena prijetnja. Ljudi koji koriste drogu suočavaju se s istim rizicima kao i oni u općoj populaciji i stoga moraju biti svjesni odgovarajućih savjeta kako bi smanjili rizik od infekcije. Međutim, mogu biti izloženi dodatnim rizicima koji zahtijevaju razvoj procjena i strategija ublažavanja. Oni su povezani s nekim ponašanjima koja su povezana s upotrebom droga i s objektima u kojima se odvija upotreba droge ili gdje se pruža skrb. Rizici se povećavaju visokom tjelesnom i psihološkom komorbidnošću koja se nalazi kod nekih ljudi koji koriste drogu, činjenicom da su problemi s drogom češći u marginaliziranim zajednicama i stigmatizacijom koju često doživljavaju ljudi koji koriste drogu.

Ažuriranje EMCDDA o posljedicama COVID-19 za ljude koji koriste drogu (PWUD) i pružatelje usluga ovisnicima o drogama

Situacija u vezi s odgovorima na epidemiju COVID-19 brzo se razvija. Ažurirane informacije mogu se naći u smjernicama koje pripremaju nacionalni izvori javnog zdravstva i redovitim ažuriranjima od strane Europskog centra za prevenciju i kontrolu bolesti i Svjetske Zdravstvene Organizacije.

Kontekst - epidemija COVID-19 u EU

Ljudi koji koriste drogu suočavaju se s istim rizicima kao i oni iz opće populacije i stoga moraju biti svjesni odgovarajućih savjeta kako bi se smanjio rizik od infekcije. Međutim, oni mogu biti izloženi dodatnim rizicima koji zahtijevaju razvijanje strategija procjene i ublažavanja. Oni su povezani s nekim ponašanjima povezanim s upotrebom droga i u objektima u kojima se odvija uporaba droge ili gdje se pruža skrb. Rizici se povećavaju za visoku razinu tjelesne i psihološke komorbidnosti među nekim ljudima koji koriste drogu, činjenica je da su problemi s drogom češći u marginaliziranim zajednicama i stigmatizaciji koju ljudi koriste droge često doživljavaju. Trenutna kriza javnog zdravlja izaziva ozbiljne dodatne brige za dobrobit ljudi koji konzumiraju drogu, osiguravanje kontinuiteta usluge onima koji imaju problema s drogom i zaštita onih koji nude skrb i podršku za ovo stanovništvo. Svrha ovog brifinga je istaknuti nove rizike povezane s pandemijom COVID-19 za ljude koji koriste drogu i one koji za njih pružaju usluge, s europske perspektive i, kad je potrebno, poticati planiranje, pregled i prilagođavanje interventnim i specijalističkim intervencijama droge. Pregledi i ažuriranja usluga na nacionalnoj i lokalnoj razini moraju se

odvijati u kontekstu specifične za smjernice i pravila reagiranja na epidemiju COVID-19 te zemlje i savjeta koje pružaju ECDC I WHO.

Koji su posebni rizici za ljude koji koriste drogu (PWUD) tokom Pandemije COVID-19?

Iako PWUD imaju iste rizike od zaraze COVID-19 kao i opća populacija, oni se također suočavaju s dodatnim rizicima koje je potrebno razmotriti i ublažiti. Primjerice, posebno je ranjiva staračka skupina ljudi koji koriste opioide zbog visoke razine postojećih zdravstvenih problema i životnih faktora. Rekreativna upotreba droga se često odvija u okruženjima u kojima se pojedinci okupljaju i droga ili oprema za drogu se dijeli. Općenitije, stigmatizacija i marginalizacija povezana s nekim oblicima upotrebe droga ne samo da povećavaju rizik, ali stvaraju i prepreke za provedbu mjera za smanjenje rizika.

Temeljna hronična medicinska stanja povezana su s nekim oblicima upotrebe droga i povećavaju rizik razvoja teških bolesti. Zbog velike prevalencije kroničnih medicinskih stanja među PWUD-om, mnogi će biti izloženi posebnom riziku ozbiljne respiratorne bolesti ako se zaraze COVID-19. Primjeri toga uključuju:

- Prevalencija hroničnih opstruktivnih plućnih bolesti (KOPB) i astma velika su kod klijenata u liječenju sa droga gdje pušenje heroina ili šmrkanje kokaina može biti otežavajući faktor (Palmer i sur.,2012.).
- Također je velika učestalost kardiovaskularnih bolesti među pacijentima koji unose drogu i ljudima koji koriste kokain (Thylstrup i sur., 2015) (Schwartz i sur., 2010).
- Metamfetamin sužava krvne žile, što može pridonijeti oštećenju pluća, i tamo je dokaz da zloupotreba opioida može interferirati s imunološkim sistemom (Sacerdote, 2006).
- Prevalencija HIV-a, virusnih hepatitis infekcija i karcinoma jetre - što dovodi do oslabljenog imuniteta - visok je među ljudima koji ubrizgavaju drogu.
- Pušenje duhana i ovisnost o nikotinu vrlo su česti među nekim skupinama PWUD-a i mogu povećati rizik od doživljavanja više negativnih ishoda.

Rizik predoziranja lijekom može se povećati kod PWUD-a koji su zaraženi COVID-19. Glavni životni učinci bilo kojeg opioida, poput heroina, su usporavanje i zaustavljanje disanja neke osobe. Zbog toga što COVID-19 (poput svake teške infekcije pluća) može uzrokovati poteškoće s disanjem, dolazi do povećanja rizika od predoziranja među korisnicima opioida. Antidot nalokson blokira učinak i poništava poteškoće s disanjem uzrokovane opioidima, a koristi se i u kliničkim i u zajedničkim okruženjima kao mjera prevencije za predoziranje. Nije poznato kako nalokson utječe na poteškoće s disanjem uzrokovane COVID-19.

Dijeljenje opreme za korištenje droge može povećati rizik od infekcije.

- Dok dijeljenje materijala za ubrizgavanje povećava rizik od zaraze virusima prenošenim krvlju, poput HIV-a i virusnog hepatitisa B i C, dijeljenje opreme za udisanje, vaping, pušenje te zagađenje s COVID-19 može povećati rizik od infekcije i igrati ulogu u širenju virusa. Virus uzrokuje da se COVID-19 širi uglavnom od osobe do osobe, između ljudi koji su u bliskom kontaktu međusobno i putem respiratornih kapljica proizvedenih kada zaražena osoba kašlje ili kiše. Na nekim površinama virus može preživjeti i relativno dugo.
- Dok se poruke o smanjenju štete obično usredotočuju na rizike povezane sa ubrizgavanjem, manje je pažnje posvećeno drugim načinima. Izbijanje COVID-19 može predstavljati dodatne rizike koji trenutno nisu široko prepoznati, na primjer dijeljenje dzointa kanabisa, cigareta, vaping ili uređaji za inhalaciju ili pribor za upotrebu droge.

Prometna, stješnjenja okruženja povećavaju rizik od izloženosti COVID-19.

Karakteristike nekih settinga (atmosfera okruženja) koje posjećuju ljudi koji koriste drogu mogu im povećati rizik od izloženosti COVID-19:

- Rekreativna upotreba droge često se odvija u skupinama ili u gužvi, povećavajući na taj način rizik izloženosti COVID-19. To se može u određenoj mjeri ublažiti socijalnim distanciranjem, slijedeći utvrđene sigurnosne smjernice ili druge mjere za smanjenje upotrebe ili pristupa okruženjima visokog rizika.
- Centri za liječenje droga, usluge s niskim pragom i usluge socijalne podrške za osobe koje koriste drogu možda imaju područja u kojima je socijalno distanciranje teško, poput čekaonica ili zajedničkih prostorija. Kao i sa ostalim objektima, uvođenje odgovarajućih distancirajućih i higijenskih postupaka od kritične su važnosti.

PWUD beskućnici često nemaju druge alternative nego provoditi vrijeme u javnim prostorima i nemati pristup resursima za ličnu higijenu. Samoizolacija je vrlo izazovna za beskućnike a pristup zdravstvenoj zaštiti često je vrlo ograničen. Rješavanje potreba PWUD-a koji su bez kuće ili žive u nestabilnom staništu bit će važno za odgovore u ovom području.

Upravljanje rizicima prijenosa COVID-19 vjerojatno će biti posebno izazovno u zatvorima. Rasprostranjenost upotrebe droga i zaraznih bolesti visok je u zatvorima. To su zatvorena okruženja, gdje je prenapučeno, loše dokumentirana infrastruktura i odgođena dijagnoza (Europski centar za prevenciju bolesti i kontrole i europski centar za nadzor droga i ovisnosti o drogama, 2018).

Rizici ometanja pristupa uslugama lijekova, čiste opreme za korištenje droge i vitalnih lijekova

- Kontinuitet skrbi o PWUD-u koji koristi usluge droge može biti izazov zbog nedostatka osoblja, prekid i zatvaranje usluge, samoizolacija i ograničenja slobodnog kretanja. U ovom kontekstu, planiranje izvanrednih stanja i kontinuitet su neophodni. Usluge droga - posebno male, lokalno financirane i nevladine organizacije koje djeluju zajedno s formalnim strukturama javnozdravstvenih sustava posebno su ranjivi i nemaju pristup dodatnim resursima potrebnim za osiguranje kontinuiteta skrbi.
- Postoji rizik od smanjenog pristupa zamjenskoj terapiji opioidima i drugim osnovnim lijekovima kao i čistoj opremi za upotrebu droga, posebno ako se od ljekarni u zajednici traži smanjenje njihovih radnih sati i usluga i prestati nadzirati metadon. Vjerojatno će pristup lijekovima biti osobito izazovan za one koji se samoizoliraju, u zaključavanju ili u karanteni.
- Ograničenje kretanja u nekim lokalitetima zbog COVID-19 također može dovesti do poremećaja upotrebe droga te smanjena ponuda nezakonitih droga. To bi moglo imati niz posljedica, posebno za ovisnike o drogama i potencijalno bi mogao rezultirati povećanom potražnjom za drogama.

Osiguravanje učinkovitih usluga s drogama tokom pandemije – važna razmatranja

Provođenje preventivnih mjera protiv prijenosa COVID-19 u postavkama koje koristi PWUD

Kako bi se smanjio prijenos COVID-19, zajedničko korištenje lijekova ili opreme za droge trebalo bi biti snažno obeshrabreni i odgovarajuće mjere socijalne distancije i higijene trebaju biti promicane. Potrebne su komunikacijske strategije.

Treba se razvijati za odgovarajuće cijeline različitog ponašanja i korisničkih grupa, uključujući marginalizirane skupine kao što su beskućnici, rekreativni korisnici droga i korisnici kanabisa. PWUD treba poticati da razmotri gdje god je moguće zaustaviti ili smanjiti njihovu konzumaciju droga kao zaštitnu mjeru, a potrebne su i radnje kako bi osigurale profesionalnu podršku i pomoć onima koji traže pristup uslugama. Kao što prakticiraju druga zdravstva i socijalne službe, droga, skloništa za beskućnike i zatvori trebali bi širiti jasne poruke o tome te smanjiti rizik od infekcije i učiniti odgovarajućim materijalima dostupnima i korisnicima usluga i njihovom osoblju.

To treba sadržavati:

- Osobne zaštitne mjere: promicanje pravilne higijene ruku i prakse smanjenja rizika poput, kašlja i kihanja u lakat. Osigurajte da su kupaonice opskrbljene sapunom i materijalima za sušenje i pranje ruku. Omogućite sredstva za čišćenje ruku na bazi alkohola koja u ključnim točkama sadrže najmanje 60% alkohola unutar objekta, uključujući registracijske stolove, ulaze i izlaske.
- Mjere zaštite okoliša: često čistite rabljene površine, minimizirajte dijeljenje objekata i osigurajte pravilnu ventilaciju.

- Postojeća praksa u komuniciranju PWUD-u o rizicima dijeljenja droga i opreme za droge treba preispitati kako bi se osiguralo da je primjereno zahtjevima za smanjenjem rizika izloženosti COVID-19 u svjetlu mogućih načina prijenosa (kapljice, površine).
- Postojeće prakse u pružanju čiste opreme za ubrizgavanje droga i druge droge (na primjer pušenje i inhalacijske opreme) radi ograničavanja dijeljenja među korisnicima droga se treba pregledati i po potrebi prilagoditi, kako bi se osiguralo da ostane prikladna za svrhu. Vjerojatno će biti potrebno povećati razinu opreme za klijente u samoizolaciji.
- Potrebno je poticati i uvoditi mjere socijalnog distanciranja za PWUD i one koji se bave time kao skupina. To uključuje izbjegavanje bliskog kontakta (rukovanje i ljubljenje), stajanje na odgovarajućoj udaljenosti udaljeni jedan od drugog i ograničavanje broja ljudi koji mogu istovremeno koristiti usluge.

Europski centar za prevenciju i kontrolu bolesti (ECDC) objavio je dokument o socijalnom distanciranju: <https://www.ecdc.europa.eu/hr/publications-data/considerations-relation-social-distancingmeasures-response-covid-19-second>. Posebnu pozornost treba posvetiti podršci i pružanju potrebnih sredstva korisnicima droga, korisnicima skloništa za beskućnike i zatvoreniciima da im to bude omogućeno kako bi zaštitili sebe i druge od infekcije.

- Potrebni su protokoli da bi službe odgovorile na PWUD koji pokazuju znakove moguće infekcije COVID-19.

To će vjerojatno uključivati pružanje maski onima koji pokazuju respiratorne simptome (kašalj, groznica), uspostavljanje izolacijskog područja i odgovarajuće procedure upućivanja i obavještanja u skladu s razvojem nacionalne smjernice. ECDC je objavio tehničko izvješće o prevenciji i kontroli infekcije za COVID-19 u zdravstvenim ustanovama, uključujući ustanove za dugoročnu njegu:

<https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/infection-prevention-and-control-covid-19-healthcaresettings>.

- Opće smjernice i informacije za određene skupine kao što su pacijenti s kroničnim bolestima i imunokompromitivni uvjeti mogu se naći ovdje: <https://www.ecdc.europa.eu/hr/newsevents/information-covid-19-specific-groups-elderly-patients-chronic-diseases-people>

Garantiranje kontinuiteta skrbi tokom pandemije

Bit će ključno garantovati kontinuitet temeljnih zdravstvenih usluga za korisnike droga. U tom je kontekstu od vitalnog značaja osigurati odgovarajuće resurse, uspostavljene mjere zaštite osoblja i prioriteta planiranja usluga.

Osiguravanje kontinuiteta usluge:

- Usluge liječenja lijekovima i usluge smanjenja štetnih efekata niskih pragova su najvažnije zdravstvene usluge, koje će trebati ostati pod ograničenim uslovima.
  - Osiguravanje kontinuiranog pružanja usluga liječenja lijekovima, uključujući lijekove koji zamjenjuju opioide te stoga će ti lijekovi za klijente biti prioritet.
  - Potrebni su planovi za izvanredne situacije zbog potencijalnog nedostatka lijekova i opreme.
  - Službe će trebati planirati vjerojatnost odsutnosti osoblja razvijanjem fleksibilnih politika za sudjelovanje i bolovanje, identificiranjem kritičnih radnih mjesta i radnih mjesta te planiranjem alternativnog pokrivanja djelatnicima unakrsne prakse.
-
- Usluge će možda trebati planirati privremene alternative u slučaju bilo kojeg potrebnog zatvaranja fiksnih mjesta (npr. pružanje internetskih usluga, lijekova i opreme putem ljekarni, kućnih posjeta, telefonski pozivi ili videopozivi za procjenu i praćenje) i prilagođavanje postojećih praksi, poput produljenja recepata za nadomjesno liječenje opioidima (OST).
  - Na temelju nacionalnih smjernica možda će biti potrebno obustaviti, smanjiti ili primijeniti druge alternative pojedinačnih i grupnih sastanaka tijekom pandemije licem u lice.
  - Dostupnost pružanja usluga za osobe s invaliditetom koji su beskućnici bit će važni
Razmislite, jer to može biti grupa s ograničenim resursima za samozaštitu i samoizolaciju. U SAD-u CDC je objavio privremene smjernice za prihvatilišta za beskućnike: <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/community/homeless-shelther/Plan-priprema-respond.html>
-
- Zaštita pružatelja usluga tijekom pandemije - važne intervencije koje treba uzeti u obzir: Osiguravanje osoblja potrebnim informacijama o preventivnim mjerama (vidi mjere prevencije iznad)
  - Pružanje potrebne zaštitne opreme za osoblje i uvođenje protokola za smanjenje rizika od prijenosa i osoblju i pacijentima, uključujući upotrebu fizičkih prepreka radi zaštite osoblja koje komunicira s klijentima nepoznatog statusa infekcije.
  - Minimiziranje broja članova osoblja koji su interakcije licem u lice i primjena odgovarajuće politike i postupci upravljanja rizikom za klijente s respiratornim simptomima.
  - Pregled radne prakse za osoblje i volontere s visokim rizikom od teškog COVID-19 (za one koji jesu stariji ili imaju osnovne zdravstvene uvjete), uključujući uvođenje aranžmana na daljinu gdje je to moguće.
  - Uspostavljanje redovitih virtualnih sastanaka kako bi se omogućio brzi odgovor na pitanja koja nastaju u lokalnoj situaciji i brzo mijenjajuće mjere koje su poduzele lokalne i nacionalne vlasti.

Reference i ekstra informacije potražiti na:

European Centre for Disease Prevention and Control and European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2018), 'Guidance in Brief: Prevention and control of blood-borne viruses in prison settings', (available at http://www.emcdda.europa.eu/publications/joint-publications/ecdc/brief-guidance-blood-borne-viruses-inprison_en).

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2017), 'Health and social responses to drug problems: a European guide', (available at http://www.emcdda.europa.eu/publications/manuals/health-and-socialresponses-to-drug-problems-a-european-guide_en).

Palmer, F., Jaffray, M., Moffat, M. A., Matheson, C., McLernon, D. J., Coutts, A. and Haughney, J. (2012), 'Prevalence of common chronic respiratory diseases in drug misusers: a cohort study', *Primary Care Respiratory Journal* 21(4), pp. 377–83.

Sacerdote, P. (2006), 'Opioids and the immune system', *Palliative Medicine* 20 Suppl 1, pp. s9-15.

Schwartz, B. G., Rezkalla, S. and Kloner, R. A. (2010), 'Cardiovascular Effects of Cocaine', *Circulation* 122(24), pp. 2558–69.

Thylstrup, B., Clausen, T. and Hesse, M. (2015), 'Cardiovascular disease among people with drug use disorders', *International Journal of Public Health* 60(6), pp. 659–68.

Sources of information updated regularly

EMCDDA: [Topics page on COVID-19: http://www.emcdda.europa.eu/topics/covid-19](http://www.emcdda.europa.eu/topics/covid-19)

Europe:

[ECDC: https://www.ecdc.europa.eu/en/novel-coronavirus-china](https://www.ecdc.europa.eu/en/novel-coronavirus-china) [European Commission action and response team: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel/eu/health/coronavirus-response_en](https://ec.europa.eu/info/live-work-travel/eu/health/coronavirus-response_en) [European Science Media Hub \(European Parliament\): https://sciencemediahub.eu/](https://sciencemediahub.eu/)

[WHO Europe: http://www.euro.who.int/en/home](http://www.euro.who.int/en/home) World:

[CDC: https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-nCoV/index.html](https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-nCoV/index.html) and <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/community/homeless-shelters/plan-prepare-respond.html> [WHO: https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019](https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019)

Acknowledgements

The EMCDDA would like to thank the following experts for reviewing the information contained in this briefing (23 March 2020 version):

Prof. Alexander Baldacchino, President-Elect, International Society of Addiction Medicine (ISAM), <https://isamweb.org/>

Prof. Giuseppe Carrá, Università degli Studi Bicocca, Milan (Italy)

Dr Ernesto De Bernardis, Drug addiction service, SerT Lentini (SR) Italy, SITD (Italy), <http://www.sitd.it>

Prof. Dr Geert Dom, President European Federation of Addiction Societies (EUFAS), <http://www.eufas.net/>

Prof. Marta Torrens, Associate Professor of Psychiatry, Universitat Autònoma de Barcelona, Institute of Neuropsychiatry and Addiction, Hospital del Mar, Barcelona (Spain).